

АҫҪ

4309P

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

Ардашова Ярослава Ігорівна

УДК 130.122+159.9:008:159.923.2(043.3)

ДУХОВНІСТЬ І ПСИХОКУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ
СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ–2016

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі філософії Національного авіаційного університету,
Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат філософських наук, доцент
Матюхіна Олександра Анатоліївна,
Національний авіаційний університет,
доцент кафедри філософії.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Васильєва Ірина Василівна,
Національний медичний університет
імені О.О. Богомольця,
завідувач кафедри філософії і соціології;

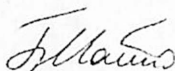
кандидат філософських наук
Антіпова Ольга Петрівна,
Національна академія внутрішніх справ,
старший науковий співробітник відділення
підготовки науково-методичних видань
редакційно-видавничого відділу.

Захист відбудеться 06 грудня 2016 р. о 12:00 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради К 26.053.13 в Національному педагогічному університеті імені
М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ,
вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 04 листопада 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б.К. Матюшко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В епоху Постмодерну відбулися істотні зміни в усіх сферах суспільного життя. Кінець ХХ – початок ХХІ століття породили нові культурні феномени: глобалізацію, інформаційно-комп'ютерну революцію – і на цій основі віртуалізацію життя. Глобалізація як загальносвітовий процес інтеграції економічних, фінансових, соціокультурних аспектів життєдіяльності країн світу не лише відкриває нові можливості для техніко-економічного розвитку, але й трансформує культуру, спосіб життя людей, систему цінностей і настанов, що визначають психокультуру та духовність особистості.

Становлення Інтернет-суспільства супроводжується повсюдною інформатизацією та розширенням меж спілкування (від міжособистісного до штучного (через комп'ютерні технології), внаслідок чого виникає проблема зловживання інформацією, яка навмисно видозмінюється з метою маніпуляції свідомістю, що впливає на трансформацію психокультури та духовності особистості.

В українському суспільстві ХХІ століття складні й суперечливі події, що відбуваються в останні десятиліття, світовий розвиток взагалі і трансформаційні процеси українського суспільства зокрема, також накладають відбиток на становлення психокультури особистості.

Усі ці новітні феномени культури та їхній вплив на психокультуру й духовність особистості ще не стали повною мірою предметом спеціального філософського дослідження, що й актуалізує дану дисертаційну роботу.

Ступінь наукової розробки теми. Теоретичною та методологічною базою дисертаційного дослідження є основні досягнення вітчизняних і зарубіжних авторів, творче переосмислення філософської думки стосовно процесів формування психокультури та духовності особистості. Закладали філософське розуміння духовності особистості ще з часів античної культури Платон, Арістотель, Сенека, Марк Аврелій. У культурі ХХ-ХХІ століття їхні ідеї знайшли плідний розвиток у працях філософів М. Барга, В. Вундта, В. Гараджа, А. Сгоричева, В. Іванова, М. Кагана, С. Кримського, В. Малахова, В. Пономаренка, Т. Тюріної, Е. Фромма, А. Швейцера, М. Шелера, В. Шинкарука, О. Шпенглера, К. Юнга та інших.

Індивідуальна психокультура стала об'єктом безпосереднього дослідження у психології кінця ХХ століття. У філософії це поняття найбільше привернуло увагу таких дослідників, як М. Абаєва, Кл. Гірца, Т. Сгорової, С. Кітаяма, С. Кримського, Е. Тоффлера, А. Фіске, Р. Швердера та ін.

Психокультура згадується в контексті осмислення поняття «духовність» у роботах вітчизняних дослідників В. Бачиніна, М. Кравченка, В. Онищенко, А. Осипова, О. Платонова, Т. Хорольської та ін. У їхніх працях можна простежити висловлювання, що духовність пов'язана зі свідомістю, прагненням до пізнання, що містить у собі когнітивно-інтелектуальні характеристики, волеволі характеристики, чуттєво-емоційні, інтелектуальні здібності, інтереси, переконання, ідеали та ін. Оскільки ці аспекти більшою мірою характеризують

психокультуру як фундамент духовності, в дисертаційній роботі поняття «психокультура» та «духовність» розглядаються у нерозривній єдності.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що за межами існуючих наукових розвідок залишалися такі аспекти психокультури: її індивідуальний вияв на особистісному рівні, особливо в епоху Постмодерну; її роль як провідного чинника в процесі становлення особистості; її трансформація під впливом новітніх культурних феноменів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах держбюджетних тем кафедри філософії Національного авіаційного університету «Гармонізація науки та вищої освіти в умовах інформаційного суспільства» (№ 55-ф9/к97) і «Антропологічний та соціокультурний виміри глобалізованого світу» (№ 32/12.01.10). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (протокол № 5 від 11 червня 2014 р.).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є філософсько-антропологічна рецепція взаємозв'язку духовності і психокультури в контексті становлення особистості.

Реалізація поставленої мети передбачає послідовне вирішення таких завдань:

- уточнити зміст понять «духовність» і «психокультура» та здійснити їхню кореляцію зі змістом поняття «особистість»;
- окреслити теоретико-методологічні засади дослідження духовності і психокультури в контексті становлення особистості;
- визначити роль духовності у становленні особистості;
- з'ясувати місце психокультури у формуванні духовності особистості в контексті культурного поступу суспільства;
- виявити вплив інформатизації та глобалізації суспільства на формування нових феноменів культури;
- дослідити вплив культурних феноменів Постмодерну на трансформацію психокультури і духовності особистості;
- показати специфіку взаємозв'язку психокультури і духовності особистості в українському суспільстві кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Об'єктом дослідження є феномен духовності особистості.

Предметом дослідження є взаємозв'язок духовності і психокультури в контексті становлення особистості.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань дисертаційного дослідження було застосовано такі методологічні підходи: філософсько-антропологічний, соціокультурний та культурно-історичний у їхній єдності. Філософсько-антропологічний підхід дозволяє розглядати духовність та психокультуру як особливі феномени, що характеризують особистість; культурно-історичний підхід дозволяє дослідити формування різних концепцій та думок стосовно проблеми духовності та психокультури в різні історичні епохи і в різних культурних умовах; соціокультурний – дозволяє виявити, які

соціальні обставини впливають на особистість, на формування її психокультури, і які елементи культури мають вирішальний вплив на розвиток психокультури особистості та духовності.

Відповідно до поставлених завдань, у дослідженні використовувались наступні філософські принципи: сходження від абстрактного до конкретного (для виокремити поняття «психокультура» та уточнення його змісту), взаємозв'язку і розвитку (щоб показати неподільність двох досліджуваних феноменів, їхню взаємозалежність), історизму (для аналізу особливостей розвитку психокультури та духовності в історії людства); та методи: герменевтичний і феноменологічний (дали змогу виділити поняття «психокультури» та показати особливості тлумачення його змісту), компаративний (в процесі аналізу та порівняння суміжних понять («ідентичність», «ментальність») із досліджуваним феноменом) та культурно-семантичного аналізу (для уточнення змісту понять «психокультура» та «духовність») і аналізу особливостей психокультури загалом та українського суспільства зокрема).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що на основі поєднання філософсько-антропологічного, соціокультурного та культурно-історичного методологічних підходів здійснено рецепцію взаємозв'язку духовності та психокультури в контексті становлення особистості, виявлено особливості духовності та психокультури особистості в епоху Постмодерну. Наукова новизна розкривається у таких теоретичних положеннях, що виносяться на захист:

вперше:

– визначено місце психокультури у формуванні духовності особистості в контексті культурного поступу суспільства. Зокрема виявлено, що психокультура особистості протягом розвитку людства сформувалася не одразу. Зародження психокультури стає можливим тільки за розвинутої свідомості. У контексті культурного поступу суспільства психокультура ускладнювалася і пройшла декілька етапів: становлення, розвитку, трансформації. У найбільш розвинутому вигляді вона виступає фундаментом для удосконалення особистості на шляху до духовності;

– показано специфіку взаємозв'язку психокультури і духовності особистості в українському суспільстві кінця XX – початку XXI століття. Інтеграція України у сучасний глобалізований світ, зміни, що відбуваються в країні в перехідний період, набувають лавиноподібного характеру і тривають не впродовж майже століття, як у Західному світі, а протягом кількох десятиліть. Крім того, в Україні перед громадянами стоять два завдання: вибудувувати себе як особистість і вибудувувати державу, що зумовлює особливості взаємовпливу індивідуальної психокультури та психокультури соціуму. У психокультурі і духовності особистості в українському суспільстві більшу роль відіграють громадянські цінності, нормативним визнається орієнтованість особистості на вищі ідеали;

удосконалено:

– зміст понять «духовність» і «психокультура» та здійснено їхню кореляцію зі змістом поняття «особистість». Обґрунтовано, що становлення проблеми духовності та психокультури в історії філософії відбувалось у контексті осмислення феномену особистості. Не претендуючи на всеосяжність і завершеність визначень, під духовністю будемо розуміти сутнісну рису людини, що допомагає зіставити своє життя з абсолютними цінностями, актуалізувати духовні сили особистості; зрозуміти необхідність постійного самовдосконалення, саморозвитку; потребу жити у гармонії із самим собою і навколишнім світом. Психокультура є сплавом конструктивних і деструктивних елементів психіки людини та характеризується поліваріативністю виявів. Показано, що формування психокультури зумовлене прагненням особистості до удосконалення, тобто психокультура виступає сутнісною процесу сходження особистості до духовності;

отримали подальший розвиток:

– встановлення системи методологічних засад філософсько-антропологічної рецепції взаємозв'язку духовності і психокультури в контексті становлення особистості. Обґрунтовано, що ефективними засобами виявлення особливостей психокультури і духовності особистості є філософсько-антропологічний, соціокультурний та культурно-історичний підходи, яким підпорядковані методи: компаративний, герменевтичний, феноменологічний та культурно-семантичного аналізу;

– визначення ролі духовності у становленні особистості. Показано, що певні елементи духовності неодмінно у будь-яку епоху виступали так чи інакше чинниками становлення особистості: віра в епоху Середньовіччя; творчість в епоху Відродження; освіченість, активна громадянська позиція в епоху Нового часу; самоствердження, свобода у ХІХ столітті; екзистенція у ХХ столітті. В епоху Постмодерну визнається, що духовність є необхідною якістю особистості, і водночас поширюється таке явище як псевдодуховність. Аналіз чинників становлення особистості, що виділялися у різні епохи (знання, віра, творчість, виховання, свобода, екзистенція), показав, що саме духовність виступає провідним фактором у становленні гуманістичного типу особистості, є умовою розкриття і реалізації її сутнісних сил;

– виявлення впливу інформатизації та глобалізації суспільства на формування новітніх феноменів культури. Обґрунтовано, що зазначені процеси сприяли виникненню таких культурних феноменів Постмодерну, як: інформаційна розірваність, інформаційна завершеність, надшвидкісні зміни темпоральності буття, гіпервіртуалізація та пов'язані з нею розмивання кордонів між реальним та віртуальним світами, моральний релятивізм, споживацтво як надцінність, віртуальна циркуляція, віртуальний ескапізм, які мають безпосередній вплив на формування психокультури і духовності особистості;

– виявлено вплив культурних феноменів Постмодерну на трансформацію психокультури і духовності особистості. Встановлено, що досліджені феномени

ведуть до девальвації справжніх духовних цінностей. Психокультура особистості трансформується і в епоху Постмодерну виступає не як цілісний процес, а як розгалужена система, де відповідно до ситуації людина може задіяти той чи інший тип психокультури. Психокультура особистості втрачає однорідність і характеризується поліваріативністю виявів.

Теоретичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що його висновки можуть бути використані у подальшому аналізі особливостей психокультури і духовності особистості у XXI столітті; виявлення рис, здатних деструктивно впливати на поведінку людини, з метою їхнього подолання в процесах трансформації суспільства.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що його висновки можуть бути застосовані у сфері діяльності державних установ для вироблення ефективної політики щодо роботи з молоддю. Отримані результати також можна використовувати в навчальному процесі, а саме: викладанні курсів філософської антропології, філософії історії, філософії психології та розробці спецкурсів, написанні підручників, навчальних посібників із відповідних дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є результатом самостійної наукової роботи здобувача. Висновки і положення наукової новизни дослідження особисто отримані його автором.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, її концептуальні ідеї обговорювалися на методологічних семінарах аспірантів кафедри філософії Національного авіаційного університету (Київ, 2011, 2012, 2013, 2014) та були оприлюднені на наступних наукових конференціях: Науково-теоретичній конференції «Гармонізація науки і вищої освіти в інформаційному суспільстві» (Київ, 2011); Міжнародній науковій конференції «Дні науки філософського факультету» (Київ, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016); науковій конференції «Людиновимірний характер творчості Лесі Українки (до 140-річчя від дня народження Лесі Українки)» (Київ, 2011); Міжнародній науково-теоретичній конференції «Антропологічні та соціокультурні виміри глобалізованого світу» (Київ, 2012); Першій всеукраїнській науково-практичній конференції «Придніпровські соціально-гуманітарні читання» (Запоріжжя, 2012, Кіровоград, 2012, Бердянськ, 2012); Круглому столі, присвяченому 10-річчю ГМІ «Актуальні проблеми розвитку соціально-гуманітарних наук» (Київ, 2012); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку науки» (Гданськ, 2012); Всеукраїнському круглому столі «Антропологічний та соціокультурний виміри глобалізованого світу» (Київ, 2013, 2014); філософських читаннях «Філософсько-світоглядні аспекти наукової діяльності вчених НАУ» (Київ, 2013); Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю «Науковий діалог «Схід-Захід»» (Бахчисарай, 2013); Міжнародній науково-громадській конференції «Космічне мислення в сучасному світі» (Київ, 2013); філософських читаннях «Глобалізаційний контекст комунікації в умовах інформаційного суспільства» (Київ, 2014); Всеукраїнській науковій конференції «Сучасні соціально-

гуманітарні дискурси» (Дніпропетровськ, 2015); Міжуніверситетських філософських читаннях, присвячені 85-річчю від дня народження С.Б. Кримського (Київ, 2015).

Публікації. Основний зміст дисертаційного дослідження відображений у 24 наукових публікаціях, з них: 5 – наукові статті у виданнях, затверджених Міністерством освіти і науки України як фахові з філософських наук, 3 – у зарубіжних наукових виданнях та 16 – тези доповідей, опубліковані у збірниках матеріалів наукових конференцій (з них 1 – у зарубіжному виданні).

Структура та обсяг дисертації зумовлені логікою дослідження, яка впливає з поставленої мети і головних дослідницьких завдань. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, які включають у себе сім підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг тексту дисертації становить 190 сторінок, з них 165 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 25 сторінок і включає 252 найменування, з них 19 – іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність дослідження, аналізується стан його наукової розробки, формулюються мета й основні завдання дисертаційної роботи, окреслюються методологічні засади дослідження, розкривається його наукова новизна, теоретичне й практичне значення, наводяться відомості про апробацію результатів дослідження, публікації та структуру дисертації.

Перший розділ – «Джерельна база і теоретико-методологічні засади дослідження духовності і психокультури» – присвячений здійсненню експлікації понять «психокультура» та «духовність» через їхню кореляцію зі змістом поняття «особистість», визначено методологічну базу дослідження, проаналізовано підходи до вивчення психокультури як чинника формування особистості.

У **підрозділі 1.1. – «Становлення проблеми духовності і психокультури у філософії»** – виявлено, що в сучасній науковій літературі не існує єдиного підходу до дослідження феноменів психокультури та духовності. Саме поняття «духовність» вкоренилося в науковій думці в середині XIX століття. Безпосередньо феномен духовності розглядався з часів Античності, здебільшого його витоки вбачались у мистецтві та красі, а його осмисленням займалися філософи (Арістотель, Платон, Сократ). Епоха Середньовіччя додала релігійного забарвлення у зміст цього поняття, надавши йому однієї спонукальної мети – прагнення наблизитися до Бога (Аврелій Августин, Фома Аквінський). В епоху Відродження духовність розглядали з позицій гідності людини, її морального розвитку (Л. Валла, Дж. Манетті, П. дела Мірандола). У Новий час «духовність» розглядалася з точки зору наукового, теоретичного знання і подекуди ототожнювалася зі свідомістю, особливостями внутрішнього «Я» (Р. Декарт, Г.-В. Ляйбніц, Б. Спіноза). XIX століття додало до змісту цього поняття специфічних рис. Розмаїття значень варіюється від прояву свідомості

та самосвідомості (Г. Гегель), прагнення до єдності сутнісних сил (Ф. Шеллінг) до становлення особистості як істоти суспільної (К. Маркс, Ф. Енгельс). У ХХ столітті духовність розглядалася як спрямованість на пошук духовних ресурсів, які б забезпечували цілісність та автономність внутрішнього світу людини (А. Камю, Г. Марсель, Ж.-П. Сартр, К. Ясперс). У ХХІ столітті проблема формування духовності посідає визначальне місце, і вже навіть на державному рівні їй почали приділяти увагу, створюючи певні державні програми та закони.

Поняття «психокультура» сформувалося в останній третині ХХ століття. Здебільшого воно розроблялося в межах психології, хоча про сам феномен йшлося і раніше в рамках інших понять, таких як «духовність», «особистість». У філософії це поняття найбільше привернуло увагу таких дослідників: М. Абаєва, Кл. Гірца, Т. Єгорової, С. Кітаями, С. Кримського, Е. Тоффлера, А. Фіске, Р. Швердера, та ін. Показано, що у розвідках зазначених філософів, поняття «психокультура» описано в межах аналізу поняття «духовність».

Підрозділ 1.2. – «Понятійно-термінологічний апарат і методологічні засади дослідження духовності і психокультури особистості в епоху Постмодерну» – присвячено встановленню необхідного понятійно-термінологічного та методологічного апарату для авторської концепції філософсько-антропологічного дослідження духовності і психокультури в контексті становлення особистості. У роботі авторка розуміє психокультуру як процес сходження особистості до духовності (за рахунок самоосмислення, самовдосконалення, саморозвитку; найвищим проявом психокультури стає духовність як найвищий особистий рівень розвитку) у багатовимірній системі суспільних відносин. Це особливий спосіб розвитку особистості в соціальному просторі.

Уточнено зміст поняття «духовність», яке розкривається у контексті теорій, розроблених С. Кримським та Т. Тюріною. Узагальнивши вже відомі доробки щодо дослідження поняття «духовність», було запропоновано таке визначення поняття «духовність»: це є сутнісна риса людини, що допомагає співвіднести своє життя з абсолютними цінностями, актуалізувати духовні сили особистості.

На основі принципу методологічного плюралізму акцентується, що для досягнення мети дослідження варто залучити філософсько-антропологічний, соціокультурний та культурно-історичний підходи. Застосування філософсько-антропологічного підходу дозволяє розглядати духовність та психокультуру як особливі феномени особистості. Внаслідок чого можна простежити, які саме чинники впливають на формування психокультури, і як вона передусім визначає духовність. Культурно-історичний підхід застосовується для виявлення сутності та механізмів впливу психокультури на формування особистості у постсучасності. Звернення до соціокультурної природи психокультури дозволило проаналізувати й виявити її структуру та функції, вкорінені в культурі сучасного суспільства. Також застосовувалися принципи: сходження від абстрактного до конкретного, взаємозв'язку і розвитку,

історизму; методи: герменевтичний, феноменологічний, компаративного та культурно-семантичного аналізу.

Другий розділ – «Формування духовності та психокультури особистості» – присвячений виявленню специфіки психокультури особистості на основі зіставлення її особливостей із проявами духовності та їхній кореляції зі змістом поняття «особистість».

У підрозділі 2.1. – «Роль духовності у становленні особистості» – здійснюється аналіз становлення особистості та духовності протягом історії людства. Показано, що особистість протягом історії людства розглядалася з різних точок зору: як пов'язану з іншими людьми системою відносин; як діяльну, матеріально-предметну істоту; як носія певної культури; як «вінця природи»; як довершене творіння Бога і т.д. Проте, не зважаючи на багатогранність та різноманітність функцій, виявів, проявів, характеристик, якими наділяється особистість, фундаментально-основоположною її якістю є духовність, що має всеохоплюючий характер.

Встановлено, що в різні епохи роль духовності відображалася у різних її аспектах: у формі інтеріоризації, через мистецтво, віру, творчість, самоідентифікацію, свободу, екзистенцію.

В епоху Постмодерну духовність визнається як одна з визначальних якостей особистості. Аналіз факторів становлення особистості, що виділялися у різні епохи, показав, що саме духовність є провідним з них у становленні гуманістичного типу особистості, є умовою її розкриття і реалізації.

Підрозділ 2.2. – «Місце психокультури у формуванні духовності особистості в контексті культурного поступу суспільства» – присвячено розгляду особливостей формування психокультури особистості протягом історіогенезу людства. Виявлено, що психокультура особистості протягом розвитку людства сформувалася не одразу, і, наприклад, первісне суспільство ще не володіло нею. Розвиток психокультури можливий тільки за розвинутої індивідуальної свідомості. У контексті культурного поступу суспільства психокультура розвивалася і пройшла кілька етапів свого формування (становлення, розвиток, трансформація).

Викремлено конкретні функції психокультури та компоненти її структури, що дозволили комплексно проаналізувати її місце у формуванні духовності особистості. До функцій належать такі: аксіологічна, інструментальна, потребово-мотиваційна, прогностична, смислотворча, трансформуюча, критична, перетворююча. Виділяються наступні компоненти психокультури: регулятивний, репрезентативний, формуючий, рефлексивний, оціночний, розвиваючий, ціннісний, змістовний, моделюючий.

У третьому розділі – «Особливості впливу психокультури на становлення духовності особистості в умовах Постмодерну» – досліджуються особливості Постмодерну та виявляються новітні феномени культури в контексті інформатизації й глобалізації і їхнього впливу на психокультуру та духовність особистості.

Підрозділ 3.1. – «Формування нових феноменів культури в контексті глобалізації та інформатизації суспільства» – присвячений виявленню особливостей культури Постмодерну, на основі яких висвітлюються особливості формування нових культурних феноменів у контексті глобалізації та інформатизації суспільства, що мають безпосередній вплив на психокультуру та духовність особистості.

Виявлено, що Постмодерн почався разом із виникненням постіндустріальної цивілізації (Х. Кюнг і В. Вельш, П. Козловський, Л. Дротянко). До культурних феноменів постсучасності, що мають безпосередній вплив на становлення психокультури особистості та духовності, можна віднести не тільки новітні феномени, що стали витвором саме цієї епохи, але й ті явища, що вже були відомими і раніше, та саме в епоху Постмодерну набули масштабних розмахів і долучилися до феноменів культури: віртуалізація, персоніфікація, ризомність світу, інформаційна розірваність, інформаційна завершеність, гіпервіртуалізація, стрімкі зміни темпоральності життєвого світу людини, зокрема віртуального, поява «людини-знаку», інформаційна циркуляція і замкнутість, віртуальний ескапізм, споживацтво – головна цінність життя, моральний релятивізм.

У підрозділі 3.2. – «Вплив культурних феноменів на формування психокультури та духовності особистості» – висвітлюється вплив на психокультуру та духовність особистості новітніх культурних феноменів. Встановлено, що більшість культурних феноменів Постмодерну можуть призвести до девальвації духовних цінностей, їх підміни. Виникає загроза втратити власний вектор спрямованості. Формуються такі риси психокультури особистості Постмодерну: знеособленість, багатоваріативність, нестійка система уявлень та ставлень, зміни якої швидкоплинні, а підвалини – мінливі.

На перший погляд, може здатися, що новітні феномени культури мають негативний характер, проте науковий прогрес, покращення якості життя, доступність інформації та інформаційна розірваність веде до легшого оволодіння знаннями та швидкого їх застосування; глобалізація певною мірою веде до полікультурності; гіпертолерантність і рівноправність на даному етапі існування людства призвела до того, що проблема цінності життя постає чи не найважливішою; плюральність і фрагментарність збільшують свободу вибору особистості в процесі формування психокультури, оскільки цінності інших культур стають більш доступними, що передусім збагачують особистість та ін. Важко стверджувати остаточно, до яких змін у психокультурі особистості та духовності призведуть новітні культурні феномени. Можна лише окреслити тенденції такого розвитку, а в які тони вони будуть забарвлені – негативні чи позитивні – можна буде говорити лише після того, як сформулюються основні риси психокультури та духовності людини XXI століття.

У підрозділі 3.3. – «Особливості психокультури та духовності особистості в українському суспільстві кінця XX – початку XXI століття» – аналізуються особливості становлення психокультури та духовності особистості в українському суспільстві.

Встановлено, що особливими рисами психокультури особистості українців є толерантність, милосердя, самоповага та повага до іншого. Чинниками формування психокультури особистості є особливості націотворення, соціокультури, сам процес формування держави, а також і те, що у XXI столітті під впливом багатьох новітніх культурних феноменів психокультура перебуває на етапі трансформації. Водночас внаслідок їх впливу на психокультуру особистості в українському суспільстві проявляються такі риси, як фрагментарність, розірваність, поліваріативність, що притаманні психокультурі особистості кінця XX – початку XXI століття в цілому. І саме це зумовлює особливості психокультури особистості сучасного українського суспільства. З одного боку, вона тісно пов'язана з ментальністю і національною ідентичністю, з іншого – відбувається формування ідентичності як громадянина незалежної держави без втрати власного культурного розмаїття. Тому у психокультурі і духовності набагато більше значення мають місце громадянські цінності, нормативним визнається орієнтованість особистості на вищі ідеали. Індивідуальна психокультура будується з націленістю на вибудову психокультури соціуму. Водночас людина відчуває себе будівником і власної психокультури, і соціуму, які необхідні для розбудови незалежної держави. Все більшого значення набувають такі риси психокультури, що спрямовані на розвиток відповідальної, самостійної особистості, здатної утвердити як себе, так і зміцнити державу.

ВИСНОВКИ

1. Неоднозначність тлумачення понять «духовність» та «психокультура» зумовила необхідність уточнення змісту цих понять, а також їхню кореляцію зі змістом поняття «особистість». У становленні особистості в різні часи відігравали провідну роль творчість, відповідальність, віра та ін. Дослідження самого процесу становлення духовності особистості сприяли виявленню складових елементів цього феномену, його особливостей у різні епохи. Фактично елементи психокультури описувалися в контексті інших понять, оскільки безпосередньо поняття «психокультура» порівняно довгий час не існувало. Осмислення ролі духовності у становленні особистості спонукало дослідників до необхідності виділення окремого поняття «психокультура».

Під психокультурою можна розуміти процес сходження особистості до духовності у багатовимірній системі суспільних відносин. А духовність виступає сутнісною рисою особистості, що допомагає співвіднести своє життя з абсолютними цінностями, актуалізувати духовні сутнісні сили особистості. Це здатність людини усвідомлювати своє місце у житті, розуміти необхідність постійного самовдосконалення, саморозвитку, потреби жити у гармонії із самим собою і навколишнім світом.

2. Для дослідження духовності і психокультури у контексті становлення особистості продуктивними є такі теоретико-методологічні підходи: філософсько-антропологічний, соціокультурний та культурно-історичний; принципи: сходження від абстрактного до конкретного, взаємозв'язку і

розвитку, історизму; методи: герменевтичний, феноменологічний, компаративний, культурно-історичного аналізу. Неоднозначність тлумачення понять «духовність» і «психокультура» зумовлює необхідність уточнення змісту цих понять, а також їх співвідношення з такими поняттями як «ідентичність» та «ментальність». На основі культурно-історичного та компаративного аналізу проблеми становлення психокультури та духовності особистості можна стверджувати, що в різні історичні періоди ці феномени осмислювалися по-різному, оскільки в умовах нетривалого існування поняття «психокультура» її сутнісні риси описувалися багатьма авторами в межах поняття «духовність» та ототожнювалися з елементами, що входять до складу понять «ідентичність» та «ментальність».

3. У різні епохи роль духовності у становленні особистості відображалася в різних її аспектах: в Античності, здебільшого витоків духовності вбачалися у мистецтві та красі. В добу Середньовіччя рівень духовності оцінювався за рівнем релігійності, у добу Відродження духовність визначалася здатністю до творчості, орієнтованістю на творчий саморозвиток особистості. В Новий час вважалося, що духовність має проявлятися в активній пізнавальній діяльності (знання як абсолютна цінність). У добу Просвітництва духовність вбачалася в активній громадській позиції, за для добра суспільства, в боротьбі за суспільну свободу. У ХІХ столітті духовність розглядалася як внутрішня свобода, визнання свого місця в житті на основі загальнолюдських ідеалів. У ХХ столітті духовність здебільшого розглядалася як пошук духовних ресурсів, які забезпечували б цілісність та автономність внутрішнього світу людини.

В епоху Постмодерну духовність вважається необхідною для особистості, здатної оптимально ефективно діяти в сучасному світі. Зміни, що виникають в культурі епохи Постмодерну, зокрема інформатизація та глобалізація, вимагають самостійних відповідальних особистостей. А сформуватись така особистість може тільки розвиваючи власну психокультуру.

4. Психокультура як процес сходження особистості до духовності формується тільки за розвинутої індивідуальної свідомості. Перші зародки психокультури сформувалися в добу Античності, і її розвиток відбувався переважно на рівні соціуму, тобто спочатку відбувалося становлення психокультури соціуму.

Поворотним пунктом стала епоха Відродження, що дала можливість стрімко розвиватися психокультурі особистості. Вперше психокультура особистості формується під егідою думки про цінність людини та її життя.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття вивчення феномену психокультури безпосередньо зацікавилися науковці: психологи, культурологи, філософи.

Психокультура є процесом, результатом якого виступає духовність. Саме психокультура забезпечувала постійне прагнення людини до удосконалення, до пошуків нових знань, до духовного зростання, що в решті-решт призвело до розвитку всього людства.

5. Інформатизація та глобалізація виступають як одні з найперших феноменів, що породила постіндустріальна, інформаційна ера, Постмодерн. Проте саме вони є основою для появи новітніх культурних феноменів, які впливають на розвиток та становлення особистості, її духовність та психокультуру.

Всі суспільні зміни проходять не стихійно і одномоментно, а поступово, чому передує низка подій, що відбувалися протягом попередніх століть. Такі особливості епохи Модерну, як раціоналізація, емансипація людського Я, віра в надзвичайне призначення людини, сприйняття всього існуючого з точки зору трансцендентального суб'єкта, який прагне критично обґрунтувати сутність людського існування, віра в силу науки, спрямованість на споживання стали підґрунтям для утворення нової епохи Постмодерну. Постмодерне суспільство має такі суттєві ознаки: ринкове споживання, влада підприємництва, злет націоналізмів, повний розпад інструментальної раціональності, плюральність та фрагментарність буття.

6. Не всі постмодерні культурні феномени є такими, що виникли саме на межі ХХІ століття. Деякі явища були наявні і раніше, проте їхній розвиток не набував такого масштабного характеру. Найсуттєвішими з них, що безпосередньо впливають на психокультуру і духовність особистості, є гіпервіртуалізація, розмивання кордонів між реальним та віртуальним світами, надшвидкісні зміни темпоральності буття, створення невідомих раніше засобів маніпулювання людьми, інформаційна розірваність та інформаційна завершеність, інформаційна циркуляція, відступництво та ескапізм, гіперперсоналізація, споживаєтво як надцінність. Усі ці феномени призводять не лише до перегляду існуючої системи цінностей, але й до девальвації справжніх духовних цінностей. У цю епоху психокультура особистості втрачає однорідність. З одного боку, це створює умови для формування нового типу психокультури, що здатна відповісти викликам сучасності. З іншого – така розгалужена мережа стає важко контролюваною, а плинність схем та сценаріїв, якими може користуватися особистість, призводить до розмивання психокультури, розрізненості визначень духовних орієнтирів, що може призвести не до саморозвитку на шляху до духовності, а до псевдодуховності, антикультурності, антиморальності. Проте епоха Постмодерну тільки формується, тому будь-які прогнози щодо розвитку особистості, її духовності та психокультури можуть стати результатом лише подальших ґрунтовних колективних досліджень.

7. Крім узагальнених особливостей розвитку психокультури і духовності особистості в епоху Постмодерну найвагомішими факторами трансформації психокультури і духовності особистості в українському суспільстві кінця ХХ – початку ХХІ століття є незалежність України та її інтеграція у сучасний глобалізований світ, його складний політичний, культурний, інформаційний простір. Для населення України, особливо для молоді, завдяки процесам інформатизації та глобалізації розкривається небачений доступ до багатств культури людства. До факторів, що впливають на становлення психокультури і

духовності особистості в українському суспільстві XX – XXI століття, можна зарахувати неухильне зростання негативних явищ у молодіжному середовищі, підміну справжніх духовних орієнтирів, інтелектуальних форм дозвілля вдаваними цінностями, пропаганду збагачення за будь-яку ціну, а також вплив таких культурних феноменів, як «вестернізація» мови, мислення та способу життя людини. Вищезгадані фактори сприяють поширенню псевдодуховності, тотальному впливу масової культури, поширюють споживацтво; водночас поліваріантність, толерантність переплітаються з нетерпимістю, пошана до вищих ідеалів – з моральним нігілізмом та ін. Усі ці феномени надають специфічності розвитку психокультури і її впливу на становлення духовності особистості в українському суспільстві, проте ми можемо говорити тільки про певні яскраво виражені тенденції, що можна спостерігати сьогодні.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Ardashova Y.I. Formation of personality in the context of cultural progress of society / Y.I. Ardashova // International Scientific Journal EURO-AMERICAN SCIENTIFIC COOPERATION: research articles / Responsible editors: Tonkyh S., Pryhodko N., Mintz A. – Hamilton, Canada: «Accent Graphics Communications», 2014. – V. 3. – P. 104 – 110.

2. Ardashova Y.I. Spirituality in the structure of personality / Y.I. Ardashova // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. – Vienna: «East West», 2014. – V. 2. – P. 202 – 204.

3. Ardashova Y.I. The aspects of spirituality and its role in the personality formation / Y.I. Ardashova // Sciences of Europe. – Praha: The European scientific community, 2016. – V. 2. № 1. – P. 109 – 115.

4. Пономаренко Я.І. Психокультура як чинник формування духовності особистості / Я.І. Пономаренко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2011. – № 1 (13). – С. 173 – 175.

5. Пономаренко Я.І. Психокультура суспільства та її вплив на становлення особистості / Я.І. Пономаренко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: зб. наук. праць – К.: НАУ, 2011. – № 2 (14). – С. 148 – 152.

6. Пономаренко Я.І. Соціокультурний контекст формування особистості / Я.І. Пономаренко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: зб. наук. праць – К.: НАУ, 2012. – № 1 (15). – С. 71 – 74.

7. Пономаренко Я.І. Психокультура в контексті духовної культури особистості в інформаційну еру / Я.І. Пономаренко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. Наук. журнал. – № 2 (19). – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Т. 20. – С. 132 – 137.

8. Ардашова Я.І. Психокультура в контексті культурного поступу суспільства / Я.І. Ардашова // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. – Дніпропетровськ: ДНУ ім. Олеса Гончара. – 2015. – Випуск 1 (9). – С. 11 – 18.

9. Пономаренко Я.І. Духовність як специфічна сфера зростання особистості / Я.І. Пономаренко // Perspektywy rozwoju nauki. Zbiór raportów naukowych (28.11.2012 – 30.11.2012). – Gdansk: Wydawca: Sp.z o.o. «Diamond trading tour», 2012. – S. 92.

10. Пономаренко Я.І. Проблема особистісного зростання у творчості Лесі Українки / Я.І. Пономаренко // Матеріали наук. конф. «Людиновимірний характер творчості Лесі Українки (до 140-річчя від дня народження Лесі Українки)», Київ, 7 грудня 2011 р.: тези доп. – К.: НАУ, 2012. – С. 53 – 56.

11. Пономаренко Я.І. Роль психокультури у формуванні духовності особистості / Я.І. Пономаренко // «Дні науки філософського факультету. – 2011», Міжн. наук. конф. (2011; Київ). Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2011», 20 – 21 квіт. 2011р.: [матеріали доповідей та виступів] / ред. кол.: А.С. Конверський [та ін.]. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – Ч. 1. – С. 105 – 106.

12. Пономаренко Я.І. Особливості психокультури особистості у структурі льотних навчальних підрозділів / Я.І. Пономаренко // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: матеріали Запорізької сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 11 квітня 2012 р.): у 4-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч. 4. – С. 105 – 106.

13. Пономаренко Я.І. Особливості впливу соціокультури на формування особистості / Я.І. Пономаренко // «Дні науки філософського факультету. – 2012», Міжн. наук. конф. (2012; Київ). Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2012», 18 – 19 квіт. 2012р.: [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А.С. Конверський [та ін.]. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – Ч. 3. – С. 122 – 123.

14. Пономаренко Я.І. Особливості розвитку психокультури особистості в інформаційну еру / Я.І. Пономаренко // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: матеріали Кіровоградської сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кіровоград, 15 червня 2012 р.): у 2-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч. 1. – С. 58 – 59.

15. Пономаренко Я.І. Роль психокультури у формуванні духовності особистості / Я.І. Пономаренко // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: матеріали Бердянської сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Бердянськ, 22 вересня 2012 р.): у 5-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч. 5. – С. 89 – 90.

16. Пономаренко Я.І. Вплив масової культури на формування психокультури особистості / Я.І. Пономаренко // «Дні науки філософського факультету – 2013», Міжн. наук. конф. (2013; Київ). Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2013», 16 – 17 квіт. 2013 р.: [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А.С. Конверський [та ін.]. – К.:

Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. – Ч. 6. – С. 177 – 178.

17. Пономаренко Я.І. Психокультура крізь призму погляду на духовність С.Б. Кримського / Я.І. Пономаренко // Науковий діалог «Схід-Захід». Матер. II Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю. (м. Бахчисарай, 12 жовтня 2013 р.): у 4-х частинах. – Дніпропетровськ: Видавництво «Інновація», 2013. – Ч. 1. – С. 108 – 109.

18. Пономаренко Я.І. Космічне мислення та психокультура особистості / Я.І. Пономаренко // Космічне мислення в сучасному світі: матеріали Міжнар. Наук.-громад. Конф. (м. Київ, 6-7 грудня 2013 р.) / [ред. колегія: С.Лі. Крук (голов. ред), В.К. Гаврилькевич, Л.О. Подкоритова, Л.Г. Васил'євих, О.А. Матеюк, Л.Г. Параскевич] / Всеукр. культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, Міжнародний Центр Реріхів, Київськ. нац. лінгвіст. ун-т, Хмельницьк. нац. ун-т та ін. – Хмельницький: Центр інноваційної педагогіки та психології Хмельницьк. нац. ун-ту; Подільськ. культурно-просвітн. центр ім. М.К. Реріха, 2013. – С. 120 – 123.

19. Пономаренко Я.І. Проблема духовності особистості у філософії космізму / Я.І. Пономаренко // «Дні науки філософського факультету – 2014», Міжн. наук. конф. (2014; Київ). Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2014», 15 – 16 квіт. 2014 р.: [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А.Є. Конверський [та ін.]. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. – Ч. 4. – С. 155 – 156.

20. Ардашова Я.І. Формування новітніх культурних феноменів в інформаційну еру / Я.І. Ардашова // Глобалізаційний контекст комунікації в умовах інформаційного суспільства (філософські читання, присвячені міжнародному Дню філософії) – [Текст]: зб. наук. пр. (Київ, 19 листоп. 2014 р.) / за заг. ред. Л.Г. Дротянко. – К.: НАУ, 2014. – С. 16 – 19.

21. Ардашова Я.І. Возникнення нових культурних феноменів в епоху постмодерну / Я.І. Ардашова // «Дні науки філософського факультету – 2015», Міжн. наук. конф. (2015; Київ). Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2015», 21 – 22 квіт. 2015 р.: [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А.Є. Конверський [та ін.]. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2015. – Ч. 4. – С. 7 – 8.

22. Ардашова Я.І. Особливості психокультури особистості в українському суспільстві в епоху постмодерну / Я.І. Ардашова // Сучасні соціально-гуманітарні дискурси: Всеукр. наук.-практ. конф., 21 березня 2015 р.: тези доп. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2015. – Ч. 2. – С. 9 – 10.

23. Ардашова Я.І. Психокультура як чинник становлення духовності в роботах С.Б. Кримського / Я.І. Ардашова // До дня народження Сергія Борисовича Кримського (Міжуніверситетські філософські читання, присвячені 85-річчю від дня народження С.Б. Кримського) – [Текст]: зб. наук. пр. (Київ, 17 листоп. 2015 р.) / за заг. ред. Л.Г. Дротянко. – К.: НАУ, 2015. – С. 54 – 56.

24. Ардашова Я.І. Особенности становления психокультуры в процессе развития общества / Я.И. Ардашова // «Дні науки філософського факультету –

2016», Міжн. наук. конф. (2016; Київ). Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2016», 20 – 21 квіт. 2016 р.: [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А.Є. Конверський [та ін.]. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2016. – Ч. 4. – С. 5 – 6.

АНОТАЦІЇ

Ардашова Я.І. Духовність і психокультура в контексті становлення особистості. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2016.

Дисертація присвячена філософсько-антропологічному аналізу духовності і психокультури в контексті становлення особистості. Головна увага приділяється психокulturі як процесу сходження особистості до духовності. Уточнено зміст понять «духовність» та «психокультура» через їх зіставлення зі змістом поняття «особистість». Показано, що психокультура є сплавом конструктивних і деструктивних елементів психіки людини та характеризується поліваріативністю виявів. Досліджено, що основна мета психокультури – прагнення до удосконалення, а це, насамперед, формує духовність, тобто психокультура виступає процесом сходження особистості до духовності. Встановлено вплив інформатизації та глобалізації суспільства на формування нових феноменів культури. Обґрунтовано вплив новітніх феноменів культури, а саме: інформаційної розірваності, інформаційної завершеності, гіпервіртуалізації, віртуальної циркуляції, віртуального ескапізму на формування психокультури і духовності особистості. З'ясовано специфіку психокультури і духовності особистості в українському суспільстві кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Ключові слова: психокультура, духовність, особистість, новітні феномени культури, Постмодерн.

Ардашова Я.И. Духовность и психокультура в контексте становления личности. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата философских наук по специальности 09.00.04 – философская антропология, философия культуры. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2016.

Диссертация посвящена философско-антропологическому анализу духовности и психокультуры в контексте становления личности. Обосновано, что понятие «духовность» определяет наивысший уровень развития личности, а «психокультура» является целостным, неделимым понятием, которое отражает процесс восхождения личности к духовности в многомерной системе общественных отношений. Таким образом, духовность выступает как высшее проявление психокультуры. В частности выявлено, что психокультура

личности формируется только с развитием индивидуального сознания и является основным процессом формирования духовности личности, поскольку благодаря своей важнейшей функции – совершенствование (а именно подчинение своих интересов и потребностей высоким духовным ценностям) – постоянно побуждает человека к саморазвитию. А духовность выступает высшей ступенью развития личности.

Определена роль духовности в становлении личности. Определенные элементы (роли) духовности непременно в любую эпоху так или иначе выступали факторами становления личности: вера в эпоху Средневековья; творчество в эпоху Возрождения; образованность, знания в эпоху Нового Времени; активная гражданская позиция в эпоху Просвещения; в XIX веке духовность рассматривается как внутренняя свобода, определение своего места в жизни на основе общечеловеческих идеалов; в XX веке в основном духовность воспринималась как поиск духовных ресурсов, которые обеспечивали бы целостность и автономность внутреннего мира человека. В эпоху Постмодерна духовность выступает в качестве ведущего фактора в становлении гуманистического типа личности, является условием раскрытия и реализации ее сущностных сил.

Анализ особенностей возникновения новейших культурных феноменов позволил показать их влияние на формирование психокультуры и духовности личности в эпоху Постмодерна, а именно то, что они приводят к девальвации настоящих духовных ценностей, их релятивизации и субъективизации. Психокультура личности трансформируется и в эпоху Постмодерна выступает не как целостный процесс, а как разветвленная система, где в соответствии с ситуацией человек может задействовать тот или иной тип психокультуры. Психокультура личности закономерно теряет однородность и характеризуется поливариативностью проявлений. Такая разветвленная сеть становится трудно контролируемой, а текучесть схем и сценариев, которыми может пользоваться личность, приводит к размыванию психокультуры, разрозненности определений духовных ориентиров, что, в свою очередь, может привести к псевдодуховности, антикультурности, антиморальности.

Ключевые слова: психокультура, духовность, личность, новейшие феномены культуры, Постмодерн.

Ardashova Y.I. Spirituality and psychoculture in the context of the personality formation. – Manuscript.

Dissertation for obtaining the PhD (candidate of philosophical sciences) degree, speciality 09.00.04 – Philosophical Anthropology, Philosophy of Culture. – M.P. Dragomanov's name National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The dissertation is devoted to philosophical-anthropological analysis of the psychoculture and spirituality in the context of personality formation. The main attention are given to psychoculture as a process of upsurge the personality to the spirituality. Clarified the meaning of «spirituality» and «psychoculture» by

comparing them with the concept of «personality». It is shown that psychoculture is the alloy of constructive and destructive elements of the human psyche and characterized the variability manifestations. The was investigated that psychoculture is an internal core of the personality, the main goal – pursuit of the perfection, and it primarily generates spirituality.

It was found the influence of globalization and informatization of society on the formation new cultural phenomena. Proved the impact of new cultural phenomena, namely the information fragmentation, the information completeness, virtual circulation, virtual escapism on the formation psychoculture and spiritual of personality. It was found out the specificity psychoculture and spirituality of the personality in Ukrainian society in XX – XXI century.

Keywords: psychoculture, spirituality, personality, new cultural phenomena, Postmodern.

Підписано до друку 02.11.2016 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 пр. Зам. № 388
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.

НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова

100317249

